

Cuvânt înainte

Volumul cu lucrările Sesiunii Naționale de Comunicări din domeniul Restaurării și Conservării patrimoniului cultural (Tulcea, octombrie 1996), care vede lumina tiparului este un fapt ce trebuie salutat. În adevăr, activitățile menționate anterior - restaurarea și conservarea patrimoniului cultural - generează un volum amplu și diversificat de informație care, dacă nu este comunicat prin aceste căi ale susținerii în cadrul unor sesiuni științifice și tipăririi comunicărilor respective în culegeri de felul celei care tocmai ne stă în față, rămâne îngropat în dosarele de restaurare și în documentația de conservare, adică, în documente de uz intern ale muzeelor.

Drumul până la acest stadiu - de punere sistematică în circulație a informației științifice dobândite în cadrul lucrărilor de conservare-restaurare a patrimoniului cultural - a fost lung și anevoios. În adevăr, deși câteva nuclee izolate, dar nu lipsite de importanță, de restaurare au existat chiar și înainte de al doilea război mondial, nașterea mișcării de restaurare-conservare a patrimoniului cultural, cu aspectul științific corespunzător, precum și constituirea unei școli naționale de restaurare-conservare a avut loc în deceniul 1970-1980 și s-a datorat eforturilor câtorva personalități luminate, care au depus importante eforturi și stăruințe în acest sens: Vasile Drăguț, Aurel Moldoveanu, Anastase Anastasiu, secondăți de Cella Manea, Vera Anastasiu, Gina Balteș, precum și sprijinului acordat de, pe atunci Centrul Special de Perfecționarea Cadrelor al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă (sectorul Muzeu, inițiatorul primelor programe de formare a restauratorilor, condus de Ioan Oprea, iar din 1975 de semnatarul acestor rânduri).

A urmat o perioadă de construcție sistematică și stăruitoare a sistemului de conservare-restaurare a patrimoniului cultural, nu lipsită de vicisitudini și nici de succese, dar și de eșecuri. Atât problemele de dotare cât și cele de încadrare și de procedură, au cerut eforturi continue, favorizate într-o anumită măsură de Legea 63 / 1974 a ocrotirii patrimoniului cultural național, dar considerabil frânată de continua degradare a economiei românești din penultimul deceniu al secolului XX. Dacă ne limităm doar la problema încadrării laboratoarelor de restaurare cu specialiști formați în țară sau străinătate trebuie amintită toată pleiada de profesioniști de vârf din care, actualmente, mulți nu mai sunt printre noi - Gheorghe Vartic, Doina Darvaș, Lidia Moroșan - , alții ajunși la o vârstă venerabilă, au ieșit la

pensie - Vera Anastasiu, Mircea Făgărășanul, Jozsef Korodi, Emil Chivulescu, Gina Balteș - în sfârșit, câțiva, în condițiile vitrege ale deceniului al IX-lea și-au căutat o soartă mai bună sub zări străine - Cella Manea, Dumitru Vicoveanu, Elena Maluhin.

Evenimentele din 1989 au găsit deci, în lumea muzeelor, o rețea de restaurare-conservare constituită și funcțională, chiar dacă demobilizată, datorită vicisitudinilor deceniului premergător, detehnologizării și lipsei perspectivei. Perioada post-revoluționară, cu toate neajunsurile specifice unei epoci de tranziție, a oferit domeniului restaurării-conservării noi perspective și noi posibilități de dezvoltare și afirmare. În acest sens este suficient să menționăm crearea Centrului de studii de la Iași, precum și stimulentele pe care revenirea bisericilor în viața publică l-a reprezentat.

În această optică înțelese, se dezvăluie cu mai mult relief importanța manifestărilor științifice ale restauratorilor-conservatorilor, precum și punerea în circuit larg de public a informațiilor vehiculate cu aceste prilejuri, prin publicarea lucrărilor acestei sesiuni.

Stadiul acesta, de orientare a atenției și spre informația științifică - extrem de importantă nu numai pentru cunoașterea tehnică a bunurilor culturale dar și pentru cunoașterea umanistă în general - reprezintă rezultatul unui proces complex și nu foarte rapid de aurostructurare a, pe de o parte, instituțiilor implicate în procesul de conservare-restaurare, iar pe de alta, a corpului de specialiști cu statut și rol specific nu numai în lumea muzeelor ci și în societate în general. Prin această mișcare de restaurarea-conservarea patrimoniului cultural din România se situează pe un palier evolutiv superior, dar nu, în mod necesar și suficient. Din acest punct de vedere volumul de față reprezintă un document plin de semnificații.

Astfel, din ansamblul lucrărilor se desprinde impresia că rezultatele științifice, altfel bogate și diverse sunt mai degrabă produsul intereselor intelectuale ale specialiștilor care le-au comunicat - ceea ce nu este deloc rău - decât al unei activități de permanentă și sistematică investigație analitică, gândită, prevăzută și planificată la nivel instituțional. Această situație și explică de ce lipsesc seriile comparabile de date analitice, așa încât integrarea informației nu se poate realiza prin construirea de modele autonome, plecând de la date primare, ci doar prin intermediul bibliografiei și a raportării la modele străine. A sosit, se pare, momentul în care laboratoarele trebuie să ia inițiativa constituirii unor baze de date primare obținute prin investigații analitice efectuate pe serii largi, sistematic și nu în raport direct de nevoile de restaurare-conservare ale unei unități muzeale sau alteia.

Tot din ansamblul lucrărilor apare cu claritate faptul că metalimbajul științific în care datele sunt comunicate, este în general - evident există și excepții - de un nivel încă artizanal. În adevăr, foarte frecvent este neglijată precizarea identității bunurilor culturale ce au constituit obiectul cercetării. Toate acestea, au

în cele mai multe cazuri o identitate gestionară - număr de inventar și instituție deținătoare -, o identitate tipologică și una de origine și proveniență, fiind însă frecvente cazurile când, în redactarea comunicării au fost neglijate unul sau altul din aceste aspecte, când nu au fost tratate cu atenția cuvenită toate deopotrivă, o lectură, cât de cât atentă, dezvăluie și o tratare fără atenția cuvenită a aspectelor formale a bunurilor culturale care au constituit obiectul studiului. Acestea sunt simptomele fie a unei carențe de informație pertinentă privind tipologia bunurilor respective, fie a lipsei de interes pentru acest aspect. Atât pentru ținua studiilor viitoare cât și pentru substanța informației vehiculate în aceste studii, este necesar ca viitoarele sesiuni să ridice pragul nivelului științific, cerând autorilor determinări tipologice la fel de riguroase ca și cele de materilae sau tehnici. Din acest punct de vedere este cazul să ne întrebăm dacă nu cumva întâlnim aici și o carență a sistemului de formare a restauratorilor-conservatorilor, în măsura în care programele pun accentul convenit pe formarea lor tehnică dar nu și pe cea umanistă. Ținând de același aspect al metalimbajului științific apare și altă problemă: aceea a redactării comunicărilor la un mod generic, fără specificări, fără studii de caz, precum și - ceea ce este mai grav - fără trimiteri, fie la o bibliografie de specialitate, fie la un material documentar analitic anexat. Astfel scrise, comunicările apar ca o înșirare de afirmații apodictice în care singura garanție de obiectivitate și rigoare este creditul operatorului, orice posibilitate de exercițiu critic al cititorului fiind eliminată din principiu.

Un program de ansamblu de investigații analitice vizând întreg patrimoniul cultural în toate unitățile de specialitate, un standard formal de comunicare a rezultatelor de ordinul informațiilor științifice ale lucrărilor de restaurare-conservare a patrimoniului cultural, un standard formal de folosire a referințelor, fie la bibliografie, fie la date fundamentale, par așadar a fi obiectivele generale ale ansamblului activității de investigație științifică din cadrul domeniului restaurării-conservării. Această situație ridică însă și o problemă mai complexă de infrastructură a acestui domeniu. Așa cum s-a mai afirmat, activitatea de restaurare-conservare produce informație științifică. Aceasta este consemnată primar în documentația de restaurare-conservare, în formele acesteia determinate în unele de tradiție- *dosare de restaurare*, *fișe de restaurare* - altele de tehnica de observare a datelor - *buletine de analiză*, *grafice de termohigrograf* și altele. Nu există însă o procedură omologată de stocare și regăsire științifică a acestor informații. Ba chiar, așa cum demonstrează chiar actualul volum de comunicări carența aceasta a generat preocupări ce au căutat soluții parțiale în formulele depășite, cum ar fi *fișierul de depozit* (modern, regăsirea informației specifice se realizează prin terminal de calculator).

Profesor Doctor Radu FLORESCU: